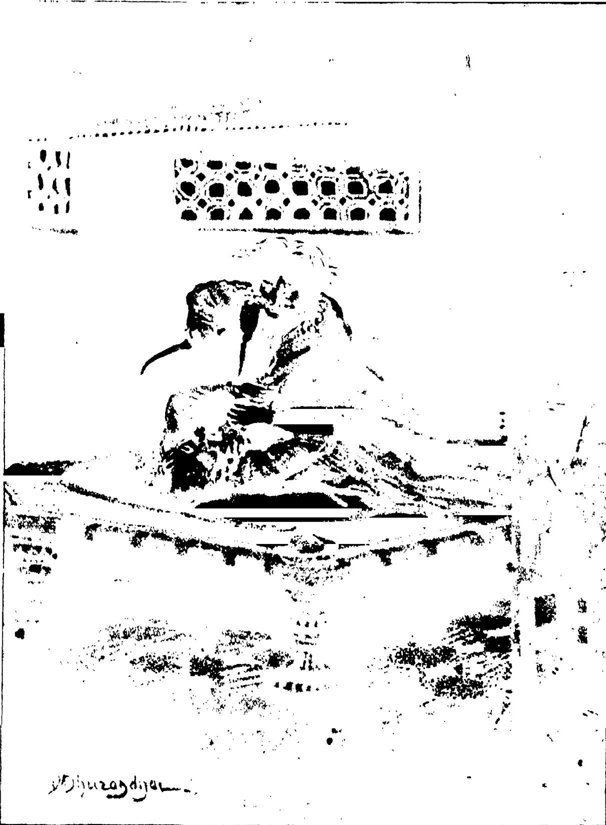
બ્રહ્મહત્યા યાને આપઘાત કે ખુન?

લેખક—"મણિકાન્ત"

" કર્યો ઉપકાર તે બદલે, ભલા અપકાર તેં ભુંડા!
વયોવૃદ્ધ વિપ્ર ગરદન પર, ધરી તલવાર તેં ભુંડા!"

લક્ષ્મી આર્ટ, ભાયખળા. મુંબઈ.

ૐ

બ્રહ્મહત્યા!

યાને

આપઘાત કે ખુન ?!

(એક કરૂણાજનક કથા.)

લેખક, "મણિકાન્ત."
તે
શંકરલાલ મગનલાલ પંડયા હળધરવાસવાળા.
"મણિકાન્ત-કાવ્યમાળા" તથા "પાપી પિતા યાને સદ્‌ગુણી સીતા"
ઇ૦ ના લેખક.
ઠે૦ ગાયવાડી, માધવજી ઠાકરશીનો માળો-મુંબઇ નં. ૨.

પ્રકાશક,
ચુનીલાલ વલ્લભરામ પટેલ વડનગરવાળા.
ઠે૦ મેસર્સ-મંચેરજી, વાડીલાલની કું૦ ગણેશવાડી-મુંબઇ નં. ૨.

સોલ એજન્ટ,
સોજીતરીયા બ્રધર્સ-બુકસેલર્સ.
ઠે. લખમીદાસ ખીમજીનો માળો, ગણેશવાડી-મુંબઇ નં. ૨.

કીંમત રૂ. ૦-૩-૦.

આવૃત્તિ ૨ જી.

પ્રત ૧૦૦૦.

કુલ પ્રત ૨૦૦૦.

બ્રહ્મહત્યા યાને આપઘાત કે ખુન?

કિંમત ૦-૩-૬

સને ૧૯૧૮.

અમદાવાદ, સલાપોસ રોડ
ધી ડાયમંડ જ્યુબિલી પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં
પરીખ દેવીદાસ છગનલાલે છાપી.

સૂચના-છુટક નકલ મંગાવનારે રૂ.૦-૩-૬ની પોષ્ટની ટીકીટ મોકલવી

અર્પણ પત્રિકા.

જેનું અંતઃકરણ બીલોર કાચ જેવા વેત્ર-
વતીના નિર્મળ નીર જેવું નિરંતર નિર્મળ
અને પવિત્ર હતું એવા સ્વર્ગસ્થ
પૂજ્ય **દાદા શ્રી ભવાનીશંકર**
હીરાભાઈના પવિત્ર આત્માને
તેમની પવિત્ર યાદમાં ભક્તિ-
પૂર્વક અર્પણ
કરૂં છું.

લી. દાસાનુદાસ,
"શંકર."

બ્રહ્મહત્યા !

યાને

આપઘાત કે ખુન ?!

(એક કરૂણાજનક કથા)

સોરઠા.

બ્રહ્મહત્યાનું પાપ, છાપ પડી ત્હારા શિરે;
ન્યાયી જગનો બાપ, માફ કરે ના મરખા !

* * * *

પડી પટોળે ભાત, ફાટે પણ ફીટે નહિં;
પાપ તણી છે માત, બ્રહ્મહત્યા નહિ છૂટશે !

* * * *

આશા ! આશા ! હાય ! કામ કરાવ્યું ત્હેં કુડું;
"લોભે લક્ષણ જાય," હાય ! વિધાતા શું કરે ?

"મણિકાન્ત"

ભુંડાની ભુંડાઇ !

-ગઝલ-

કર્યો ઉપકાર તે બદલે ભર્યો અપકાર ત્હેં ભૂંડા !
વયોવૃદ્ધ વિપ્ર ગરદન પર, ઘસી તલવાર ત્હેં ભૂંડા !

\+ + + +

તપેલો શાન્ત થાવાને, વિસામો વૃક્ષનો લીધો !
કુહાડાથી પછી કાપ્યું, દગો કાં વૃક્ષને દીધો ?

\+ + + ÷

અરે ! પય પાઇને પાળ્યો, વળી મ્હોટો ત્હને કીધો !
ફણીધર હા ! બનીને ત્હેં, અરેરે ? ! ડંસ કાં દીધો ?

\+ + + +

મુસાફર હા તને માની, સુવાડ્યો ગૃહ વિષે જ્યારે !
કરી ચંડાળ ! ત્હેં ચોરી ! પડ્યાં સૌ નિંદમાં ત્યારે !

\+ + + +

અરે ! જગદીશ જાણે છે, અયે ! ઝાલિમ જુલમ ત્હારો !
કદી નહિ માફ કરશે તે, અદલ ઇન્સાફ કરનારો !

"મણિકાન્ત"

॥ श्रीहरि ॥

બ્રહ્મહત્યા !

યાને

આપઘાત કે ખૂન ?!

નોટઃ—સદરહુ કથામાં ટુંકી લાઇનો છે તે ચોપાઈમાં લેવી તથા વચ્ચે મ્હોટી લાઇનો છે તે ગરબી (સાંભળજો સજજન નરનારી હિતશિખામણ સારીજી) ના રાહમાં લેવી.

ઇષ્ટ દેવને પાયે પડી,
વાત સુણાવું સૌને વડી;
કૈંક વર્ષની છે આ કથા,
દાદા મ્હારા કહેતા હતા.

નિશાળમાંથી આવું ઘેર,
દાદા વાત સુણાવે પેર;
સુણી વાત આંસુડાં ઢળે,
કુમળું અંતર મ્હારૂં બળે.

* * * *

શ્રી સરખાપુર ન્હાનું ગામ,
ભીલ લોકનું ભારે કામ;
અન્ય વરણ ત્યાં થોડી ઘણી,
વધુ વસ્તી ઠાકરડા તણી.
વેત્રવતીને સુંદિર તીર,
ગામ સદા દીસે ગંભીર;
ગામ શેઠ છે મોતીલાલ,
વ્હેપારે પામ્યો ધનમાલ.
બીજા વણીક વસે દસબાર,
ગામ શેઠ સૌનો સરદાર;
શેઠ તણી ઉમ્મર છે ત્રીસ,
શેઠાણી વર્ષે ત્રેવીસ.
સાત વર્ષનો પુત્રજ એક,
માત પિતાને વ્હાલો છેક;
કૃષ્ણલાલ છે ત્હેનું નામ,
નામ પ્રમાણે અંગ તમામ.
મુનિમ શેઠના અંબારામ,
છે વિશ્વાસુ ચોખ્ખું કામ;
વયે વૃદ્ધ છે વર્ષે સાઠ,
વિપ્રતણી ઉત્તમ છે નાત.

ઘણા વર્ષથી વહિવટ કરે,
શેઠ તણું અંતર તો ઠરે.

\+ + + +

બાર વર્ષના શેઠજ હતા,
પાટી લઇ ભણવાને જતા;
પિતા શેઠના ગયા સ્વધામ,
મુનિમને સોંપ્યુંજ તમામ.

સંભાળો સઘળો વ્હેપાર,
મમ બાળકની લ્યો સંભાળ;
તમપર મારો છે વિશ્વાસ,
હવે નથી જીવવાની આશ.

મુવા શેઠ મૂકી જંજાળ,
થયાં વર્ષ તેનેજ અઢાર;
પૈસા સારા પેદા કર્યા,
શેઠ તણા ભંડારો ભર્યા.
ગણી પુત્રસમ પાળ્યો બાળ,
ભણાવવા લીધી સંભાળ;
વ્હેપારે પાવરધો કર્યો,
સોળે વર્ષે કન્યા વર્યો.
થયો તરૂણ ત્યાં મોતીલાલ,

ત્રેવીસ વર્ષે પ્રગટયો બાળ;
મુનિમને મુરબ્બી ગણે,
મુનિમની હા એ હા ભણે.
પુછ્યા વિણ પાણી નવ પીયે,
ખપતી વસ્તુ પૂછી લીયે;
એમ અઢારે પૂરાં થયાં,
શેઠ મુવે વર્ષો વહી ગયાં.
વર્ષ ત્રીસનો મોતીલાલ,
સાત વર્ષનો ત્હેનો બાળ;
હવે મુનિમની કહું છું કથા,
દેવ સમા ડોસા તે હતા.
ભોળાને ભગવત્ પર ધ્યાન,
સંતોનું કરતા સન્માન;
ગામ તેમનું ગંગાવાસ,
છે સરખાપુર કેરી પાસ.
ગંગાતીરે સુંદિર ગામ,
યાત્રા કેરૂં મ્હોટું ધામ;
વસે કુટુંબ ત્યાં મુનિમ તણું,
સુખિયું ને સંતોષી ઘણું.
ત્રણ પુત્રોને પુત્રી એક,
પરણાવ્યાં સૌ કરી વિવેક;

પુત્ર તણે ઘર પુત્રો થયા,
સૌ નિજ ધંધે વળગી ગયા.

મૂકી ભર વાડી વસ્તાર;
ગયાં ડોસી હરિને દરબાર.

સદ્‌ગુણવાસી મુનિમ તણી,
ગામ વિષે કીર્તિ છે ઘણી;

એક વખત પુત્રો ને પિતા,
નિજ ઘરમાંહી બેઠા હતા.

(ગરબી–સાંભળજો સજ્જન નરનારી–એ રાહ.)

પુત્ર કહે છે તાત અમારા, વાત અમારી માનોજી;
મ્હોટા રળતા પુત્ર થયા તો, જગદીશ્વરને જાણો–
સાચું માનોજી.
શેઠ હવે તો મ્હોટા થયા છે, સઘળો વહીવટ સોંપોજી;
મુક્ત થઈને નિજ ઘર આવો, સૌ જંજાળો કાપો–સાચું.
તાત કહે છે પુત્ર તમારી, વાત હૃદયમાં ધારીજી;
રજા માગતાં શેઠ દુભાયે, એ ચિંતા છે ભારી–સાચું.
તોપણ 'મોતીને' સમજાવી, મુક્ત થઈને આવુંજી;
સૌ જંજાળો ત્યાગ કરીને, હરગુણ હરનિશ ગાવું–સાચું.

ગયા માસ બીજા ત્યાં ચાર,
"મોતી" શેઠ થયાજ બિમાર;

ક્ષય વ્યાધી મોતીને થયો;
દિન પરદિન તે ગળતો ગયો.
ઔષધ કીધાં અપરંપાર,
પણ ના સારૂં થયું લગાર;
રોગ વધ્યો ને શક્તી ગઇ,
મુનિમની હિમ્મત ના રહી.
છતાં દિલાસો દે છે ઘણો,
રાખ ભરૂસો ભગવંત તણો;
જને સારૂં થશે વિચાર,
હિમ્મત ત્યાગીશ ના તલભાર.

શેઠ કહે છે કાકા મારા, મૃત્યુ માથે આવ્યુંજી;
તાબે થાવું પડશે તેને, જે ભગવતને ભાવ્યું–
મૃત્યુ આવ્યુંજી.
આ જગમાં જન્મીને જાવું, તેમાં શાને રોવુંજી;
પણ અધવચમાં ન્હાવ ડુબે તો કયમ આંસુડાં લ્હોવું–મૃત્યુ૦
જેવો મુજને તાતે સોંપ્યો, તેવો તમને સોંપુજી;
મમ બાળકની રક્ષા કરજો, હસ્ત હું તેનો આપું–મૃત્યુ૦
જેવું મારૂં જતન કર્યું'તું, તેવું તેનું કરજોજી;
જગતપિતા એ જગદીશ્વરજી, તમ અંતરમાં ઠરજો–મૃત્યુ૦
એમ કહેતાં મોતીલાલે, દેહ તજી ત્યાં દીધોજી;
મુનિમને આંસુ ના માયે, કોપ પ્રભુ શ્યો કીધો ?–મૃત્યુ૦

ઘરડાને મૃત્યુ ના આવે, કેમ યુવાનો જાયેજી ?
અવળી ગંગા કેમ ચલાવો ? આ–દુઃખ ના સ્હેવાયે–મૃત્યુ૦

ડોસે સૌને શાન્તજ કર્યા,
ક્રીયા કરી સૌ ઠામે ઠર્યા;
ડોસે વહીવટ ચાલુ કર્યો,
કૃષ્ણલાલને હાથે ધર્યો.
ભણાવવા મુકયો નિશાળ,
પુત્ર તુલ્ય લેતા સંભાળ;
શેઠાણીને આપે આશ,
થાશો નહિં કૈં તમે નિરાશ.
પુત્ર કાલ તુજ મ્હોટો થશે,
કષ્ટ તમારાં સર્વે જશે;
વર્ષ વિત્યાં બીજાં ત્યાં આઠ,
ડોસે ઠીક કર્યો છે ઠાઠ.
આગળથી મ્હોળો વ્હેપાર,
કરી કમાયા પૈસા સાર;
શેઠ તાણી મિલકત તો વધી,
મુનિમની મહેનત છે બધી.
કૃષ્ણલાલનાં લગ્નજ કર્યા,
ડોસાએ દિલ સૌનાં હર્યા;

સોજીતરીયા બ્રધર્સ.

બુકસેલર્સ પબ્લીશર્સ, એન્ડ કમીશન એજન્ટસ.

૭. ગણેશવાડી લખમીદાસ ખીમજીની ચાળી, પોસ્ટ નં. ૨, મુંબઇ.

અમારે ત્યાંથી દરેક જાતનાં પુસ્તકો ઑર્ડર મળે વી. પી. થી
રવાના કરવામાં આવશે. બહારગામના ઑર્ડરો ઉપર પૂરતું
અને તાકીદે ધ્યાન આપવામાં આવશે.
બુકસેલર તથા સામટી નકલો ખરીદનારને સારૂ
કમીશન આપવામાં આવશે.

લખો ઉપરના સીરનામે.

વૃદ્ધ થઇ ડોસાની કાય,
આંખે ઝાઝું ના દેખાય.
નામું લખવા માટે એક,
મ્હેતો રાખ્યો કરી વિવેક;
શેઠ તણા સગપણમાં હતો,
દરિદ્રતાથી દુઃખિયો થતો.
ચાર હતાં તેને સંતાન,
પણ પૈસા વણ દુઃખની ખાણ;
ડોસાને દીલ આવી દયા,
દઇ નોકરી શાન્તજ થયા.
પાવરધો વ્હેપારે કર્યો,
અંદેશો ના અંતર ધર્યો;
નામ તેહનું કાળીદાસ,
નામ પ્રમાણે અવગુણ ખાસ.
લોભીને લુચ્ચો છે ઘણો,
ડર ના રાખે ઇશ્વર તણો;
અદેખાઈનું પુરૂં જોર,
અંતર તેનું હતું કઠોર.
પાપ પુણ્ય ના ગણે લગાર,
ચોરી એ ચોખ્ખો વ્હેપાર;

વળી કુછંદી પૂરો હતો,
નવ કરવાનું કરવા જતો.
શરિર પણ લાગે ભયકાર,
હબસી સમ તેનો આકાર;
આંખ્યો દેખી બાળક બ્હીયે,
ભુલે ચુકે કો નામ ન લીયે.
પણ ઉજળો તેનો વસ્તાર,
તેની આવે દયા લગાર;
બાર માસ નોકરીએ થયા,
દુઃખના દા'ડા સર્વે ગયા.
દુકાનમાંથી ચોરી કરે,
દાણા વસ્તુ હરદમ હરે;
મુનિમથી ડરતો હદબાર,
પણ અંતર ઈર્ષા અંગાર.
લાંચ લઈ ગ્રાહકથી મળે,
હિસાબમાં ગોટાળો કરે;
મુનિમજી વિશ્વાસે રહ્યા,
એમ દિવસ કૈં ચાલ્યા ગયા.

પાપ ઘડો જ્યાં પુર્ણ ભરાયે, તુર્ત પછી છલકાયેજી;
કેંક હીલાજો કામ લગાડે, પણ ના તે ઢંકાયે–સાચું માનોજી.

ચોરી કરશે ચોર સદા પણ, એક દિવસ પકડાશેજી;
માન ભંગને થાયે દુઃખિયો, ન્યાય વિષે સપડાશે—સાચું મા.
તે જાણે ના જોતું કોઈ, પણ જોતો જગરાયજી;
અવધી થાતાં અલ્પ સમયમાં, પાપ પ્રગટ સૌ થાયે—સાચું.

મુનિમને તો થઈ છે જાણ,
કે, મ્હેતાએ કાઢયો ઘાણ;
ઓ મુરખા ! શું કીધું કામ ?
નિમકહરામી થયો તમામ.
તારા વિશ્વાસે હું રહ્યો,
ઘાતી તું આવો કાં થયો ?
દિન જાણીને રાખ્યો પાસ,
તેનો બદલો આપ્યો ખાસ.
રજા તુજને આપુ સહી,
હવે કદિ ના આવીશ અહીં;
નિમકહરામી શેઠજ તણો,
ધમકાવ્યો ડોસાએ ઘણો.
કરગરતો ત્યાં કાળીદાસ,
માફ કરો આ સમયે ખાસ;
બચ્ચાં મારાં થાશે દુઃખી,
શુભ આશિષથી થાશો સુખી.

હવે કરૂં ના એવું કામ,
ના કરશો મુજને બદનામ;
ડોસાને મન આવી દયા,
શિખ દઈને શાન્તજ થયા.
કૃષ્ણુલાલને ડોસે કહ્યું,
હવે બાળપણ તારૂં ગયું;
મુજને આંખે હવે કચાસ,
માટે વહીવટ સર્વ તપાસ.
પુત્રો કહે છે "આવો ઘેર,
રામ રટોને રૂડી પેર;"
તેથી તારૂં તું સંભાળ,
મ્હારો પાસે આવ્યો કાળ.

કૃષ્ણુલાલ બોલ્યો દિન થઇને, કાકા કરૂણા રાખોજી;
આ ઘરબાર ગણો કાં જુદાં? શું મુખથી આ ભાખો?–
કરૂણા રાખોજી.
રામ રટો આ ઘરમાં રહીને, પુત્ર મને નિજ ધારોજી;
પુણ્ય દાન પ્રિતેથી કરજો, સર્વેને સંભાળો–કરૂણા.

એમ દિવસ કૈં થયા પસાર,
કૃષ્ણુલાલને પ્રગટ્યો બાળ;
આવ્યા દીવાળીના દીન,
ડોસા આવ્યા નિજ વતન.

દીવાળી કરવા શુભ પેર,
પુત્રો પણ આવ્યા નિજ ઘેર;
હશી ખુશીથી દિવસો ગયા,
તહેવારો ત્યાં પુરા થયા.
પુત્ર કરી આજીજી કહે,
હવે જશો ના શેઠજ ગૃહે;
નિજ ઘરની ના કૈં દરકાર,
તજો હવે ત્યાંની જંજાળ.
નહિં જવા દઇશું ત્યાં અમે,
સૌ ખટપટને ત્યાગો તમે;
ડોસા બોલ્યા દિકરા સુણો,
હવે નથી રહેવાનો ઘણો.
કૃષ્ણલાલને સોંપી સહી,
જુજ વખતમાં આવું અહીં;
દઈ દિલાસો ડોસો ગયા,
પુત્રો પણ પરદેશે વહ્યા.

યત્ન કરોને ક્રોડ કદાપિ, ટેવ પડી ન તજાયેજી;
તેમ સ્વભાવ નહિં બદલાયે, મર્ણ થતાં દુર થાયે–સાચું.
ધુવો કોયલા બહુ સાબુથી, પણ ધોળા નવ થાશેજી;
હીંગ વિષે સુગંધી ભેળો, વાસ નહિં બદલાશેઃ–સાચું.

સુધારા વધારા સાથે બીજી આવૃત્તિ થોડા વખતમાં છપાઇને બહાર પડશે,

પાપી પિતા અને સદ્‌ગુણી સીતા.

લેખક, "મણિકાન્ત" હળધરવાસવાળા.

કન્યા વિક્રયની ક્રુરતાનો અસરકારક ચિતાર ! "કરે તેવું પામે" "સોબતે અસર" દારૂના દુર્ગુણનું ભયંકર અને હાનીકારક પરીણામ વીગેરે વિષયોનો સમાવેશ આ પુસ્તકમાં ઘણીજ સુંદર અને સરળ ભાષામાં કરવામાં આવ્યો છે માટે તાકીદે નામ નોંધાવો. અગાઉથી ગ્રાહક થનાર પાસેથી રૂ. ૧-૦-૦. પાછળથી રૂ. ૧-૪-૦.

અગાઉથી ગ્રાહક થનાર ગૃહસ્થે પોતાનું નામ ઠામ નીચેને શીરનામે નોંધાવવું.

પ્રકાશક,

સોજીતરીયા બ્રધર્સ–બુકસેલર્સ.

ઠે. ગણેશવાડી–મુંબઈ નં. ૨.

બુદ્ધિ બગડી મ્હેતા તણી,
અદેખાઇ અંતરમાં ઘણી;
વિચારતો પોતાને મન,
ડોસો વચમાં નડે વિઘન.
જુવાન સાસુ મરશે નહિ,
વહુનો દહાડો વળશે નહિ;
ડોસાનું જો કાસળ જાય,
મન ગમતો પૈસો લુંટાય.
ડોસો દેશ જવાનો નથી,
પ્રપંચ કૈં નભવાનો નથી;
જ્યાં ત્યાં ડોસો પામે માન,
મારૂં ના થાયે સન્માન.
રકમ એક ઉચાપત કરી,
જો ડોસાની દ્રષ્ટે પડી;
તો, તો, થાશે બૂરા હાલ,
ફજેત કરશે તે તત્કાળ.
રસ્તા વચ્ચે આવે આડ,
કેમ કાપવી ઘટે ન વાડ ?
દુનિયા છે દોરંગી બધી,
સાર અસાર સમજતી નથી.

મ્હારે શું બીજાથી કામ?
કરવું મ્હારે કામ તમામ;
ડોસો પ્હોંચાડું યમદ્વાર,
પડે પછી પાસા પોબાર.
કૃષ્ણલાલ છે ભોળો છેક,
નવ સમજે તે બે કે, એક;
મનમાંહી મનસુબો કરી,
મ્હેતાએ મન આશા ભરી.

ડોસા આવ્યા સૌ મન ભાવ્યા, રોજ ગયા અગીયારજી;
કાર્તિકને સુદ અગીયારસનો, દીન હતો નિરધાર-સાચું.
પેઢી ને રહેવાનું મંદિર, બન્ને એક મકાનેજી;
આગળ પેઢી પાછળ ઘર છે, દ્વાર બે રાખ્યાં તેને-સાચું.
શેઠ શેઠાણી સાત દિવસથી, ગામ ગયાં છે બીજેજી;
ડોસા વણુ ઘરમાં ના કોઈ, વાત હૃદયમાં લીજે-સાચું.

અગીયારસની શાન્ત સ્હવાર,
મુનિમજી ઉઠયા તત્કાળ;
તુર્ત ગયા સરિતાને તીર,
ન્હાયા ડોસા નિર્મળ નીર.
આજે ડોસાને ઉપવાસ,
અગિયારસ તે કરતા ખાસ;

સ્નાન ધ્યાન પ્રિતેથી કર્યું,
ધરણીધરનું ધ્યાનજ ધર્યું.
સ્નાન કરીને ગયા મુકામ,
દુકાનનું ઉકેલ્યું કામ;
મ્હેતાજી પણ હાજર હતા,
અંગે આજ અતી ધ્રૂજતા.
સાંઝ પડીને દીવા થયા,
મ્હેતાજી નિજ મંદીર ગયા;
ડોસે થોડું કર્યું ફરાળ,
જપવા બેઠા શ્રી ગોપાળ.
જપ તપ કરતાં વાગ્યા આઠ,
ઠીક જમાવ્યો ડોસે ઠાઠ;
દુકાનને મ્હોટો છે ચોક,
રાત પડે ત્યાં આવે લોક.
મિત્ર મંડળી ત્યાંજ ભરાય,
ડોસાનું હૈયું હરખાય;
ડોસો કહેતા સુંદર વાત,
શિખામણની તે સાક્ષાત.
ડોસે વાત ચલાવી છેક,
બાર ઉપર ત્યાં વાગ્યો એક;

સૌ સૌને ઘેર ચાલ્યા ગયા,
ડોસો દ્વાર દઈ સુઇ રહ્યા.

લોક કહે છે યમના દૂતો, જનને લેવા આવેજી;
પણ ના કો'ની દ્રષ્ટે પડતા, ના કો'ને ગભરાવે-સાચું.
પણ ડોસાએ નિજ દ્રષ્ટીએ, બે જણ દીઠા પાસજી;
એક હતો કો પુષ્ટ ભીલડો, બીજો કાળીદાસ-સાચું.
પુષ્ટ ભીલડે ડુચો દીધો, ડોસાજીના મૂખેજી;
છાતીપર મ્હેતાજી બેઠો, ડોસા નિર્બળ ભૂખે-સાચું.
ભિલ્લ કહે છે ઓ મ્હેતાજી, કામ કરોજ ખલાસજી;
પાસ ગળાપર દીધો મ્હેતે, સુણતાં ઉપજે ત્રાસ-સાચું.

મ્હેતે કીધું કામ ખલાસ,
ડોસા પામ્યા સ્વર્ગે વાસ;
ડોસાને ઉપાડયા ત્યાંય,
દુકાનની માળી છે જયાંય.
ગળે દોરડું બાંધી એક,
લટકાવ્યા નીચાણે છેક;
ગુઠણ પર બેસાડયા ધરા,
દુષ્ટો ભુલ્યા કરતાં કળા.

* * * *

પાછળ દ્વારે પેઠા હતા,
ડોસો જયારે કહેતા કથા;

તે અવસરમાં કાળીદાસ,
ઉઠી સાંકળ ખોલી ખાસ.
ભીલ્લ ઉભો'તો પાછળ દ્વાર,
ત્હેને લીધો અંદર સાર;
સંતાડયો ત્હેને એકાંત,
કથા સુણુવા બેઠો શાન્ત.
સૌ સૌને ઘેર જ્યારે ગયા,
મ્હેતાજી સૌ સાથે વહ્યા;
સમય થયો અડધો કલાક,
મહેતાજીએ સાધ્યો લાગ.
પાછળ દ્વારે ધીમે ગયો,
ભીલ્લ બીજો ત્યાં ભેગો થયો;
ભીલ્લ કહે "ક્યાં જાઓ દાસ?"
નામું છે લખવાનું ખાસ.
ચઢી ગયું છે નામું છેક,
માટે લખવું ધરી વિવેક;
દહાડે ના મળતી નવરાશ,
માટે જાવું આજે ખાસ.
સુણી વાત ઠાકરડો ગયો,
મ્હેતાજી મંદીરમાં વહ્યો;

નવિન ગઝલોના સુધારા વધારા સાથે-સચિત્ર
આઠમી આવૃત્તિ છપાઇને બહાર પડી છે!!

સચિત્ર સંગીત-મંગળમય.

લેખક, "મણિકાન્ત" હળધરવાસવાળા.

સુંદિર ત્રણ રંગમાં ચિત્રોયુક્ત આર્ટપેપરનું પૂંઠું. બીજાં
મનોહર અને ભાવમય ચાર ચિત્રો!!

વળી આ સુંદીર પુસ્તક નવા વર્ષની શરૂઆતમાં મિત્ર વર્ગને ભેટ આપવા ઉપયોગમાં આવે માટે પહેલે પાને સાલમુબારકનું મનોહર ભાવમય ચિત્ર! તથા સાલમુબારકની અસરકારક ગઝલ! મુકવામાં આવી છે. સુંદર છપાઇ તથા ૮૦ પેજ. કી. ૦-૫-૦. પોસ્ટેજ જુદું.

નીતિ, ભક્તિ, તથા વૈરાગ્યની નવિન ગઝલોથી ભરપૂર!

સચિત્ર સંગીત-સુબોધબિંદુ.

લેખક, "મણિકાન્ત" હળધરવાસવાળા.

સુંદિર ત્રણ રંગમાં ચિત્રોયુક્ત આર્ટપેપરનું પુંઠું. બીજાં ભાવમય ચાર ચિત્રો! લગભગ ૮૦ પેજનું આકર્ષક પુસ્તક કી. ૦-૫-૦. પોસ્ટેજ જુદું.

સોલ એજન્ટ, સોજીતરીયા બ્રધર્સ-બુકસેલર્સ.
ઠે. ગણેશવાડી-મુંબઇ. નં. ૨.

ત્યાર પછી શું કીધું કામ ?
તે જાણો છો આપ તમામ.
કરી કામને નીકળ્યા બ્હાર,
જુજ વખતમાં થયું સ્હવાર;
પ્રભાતમાં ડોસો દે દાન,
દાણા કેરૂં રોજ નિદાન.
ભીખારી સૌ ભેગા થયા,
ચોક ઉપર સૌ બેસી ગયા;
મુનિમજી ઉઠયા નહિં હજુ,
કેમ નહિં બિછાનું તજ્યું ?
દાણા મોકલાવ'તા બ્હાર,
ખર લઇને આવ્યો કુંભાર;
કાકા કહીને પાડી બૂમ,
કમાડ ખખડાવીને ધૂમ.
ગરબડ કરતાં વાગ્યા આઠ,
ઠીક જમાવ્યો લોકે ઠાઠ;
કોટવાલ ત્યાં આવ્યો સાર,
તેડાવ્યો તત્પર સુતાર.
કમાડ તોડી અંદર ગયા.
શય્યા સૂની વિસ્મય થયા;

તપાસ સૌ ઠેકાણે કરી,
ખુણે ખાંચરે જોયું ફરી.
મ્હેતાજી પણ લેતા ભાગ,
સાંકળ દીધી સાંધી લાગ;
ગભરામણુની ચાલે ઘડી,
કોટવાલની દ્રષ્ટે પડી.
સંશય આવ્યો ત્હેને એમ,
મ્હેતે સાંકળ દીધી કેમ?
માળ પરે સૌ જોવા ગયા,
શબ દેખીને વિસ્મય થયા.
શું દુઃખ દેખી ડોસો ડર્યો?
આપઘાત ભોળાએ કર્યો;
મ્હેતાજી ઉભા છે જ્યાંય,
કોટવાલની દ્રષ્ટિ ત્યાંય.
થરથર ધ્રુજે કાળીદાસ,
કોટવાલ સમજ્યો છે ખાસ;
ત્રાસ પામતા સૌ કો ત્યાંય,
આંખ વિષે આંસુ ના માય.
ડોસા દેવ તણા અવતાર;
શા દુઃખે છોડયો સંસાર?

જે દેખે તે અચરજ થતો,
પાસ દોરનો ઢીલો હતો.
ડોસાની ગરદન ચોપાસ,
ડાઘ ઉઝરડો મળે ન ખાસ;
પડે સમજ ના કોને કશી,
કોટવાલના હૈયે વશી.
કોટવાલ રજપૂતજ હતો,
મુનિમ કેરો મિત્રજ થતો;
મ્હેતો બોલાવ્યો એકાંત,
કોટવાલ તો થયો કૃતાંત્ત.
ઓ ! કાળા ! પાપી ચંડાળ !
આણ્યો ત્હેં બ્રાહ્મણનો કાળ;
ક્યા સુખ માટે કીધું પાપ,
ઉત્તર સાચો મુજને આપ.
ઇર્ષા તું કરતો'તો ઘણી,
દેવ સમા ડોસાજી તણી;
સાંકળ દ્વારે દીધી સહી,
તું જાણે કો દેખે નહિં.
વળી જગા નીચી છે બધી,
આપઘાત ના થાયે કદી;

મુજ પાસે પૂરાવો એક,
નથી છુટવાનો તું છેક.
જો મણુકા મુજ પાસે ઘણા,
તુજ તુળસીની કંઠી તણા;
મુનિમની શય્યાની પાસ,
પડયા હતા મેં લીધા ખાસ.
ક્યાં કંઠી તુજ જૂની અરે !
નવી પહેરી આવ્યો ખરે !
રાત્રે ખૂન કરતાં નિરધાર,
તુટેલી તુળસીની માળ.
મુખ ત્હારૂં છે મ્લાનજ થયું.
તેજ બધું તુજ જાતું રહ્યું;
આવ્યો પાસે ત્હારો કાળ,
આશ્રયનો ત્હેં તોડી ડાળ.
મ્હેતો ત્યાં ગભરાયો ઘણો,
ભય પેઠો પકડાવા તણો;
કોટવાલને પાયે પડયો,
પોકેપોક મુકીને રડયો.
ત્હમે બચાવો મુજને આજ,
કૃપા કરીને રાખો લાજ;

કોટવાળની પાસે જઈ,
વાત સુણાવી છાની કંઇ.
થયો શાન્ત ત્યાં તે રજપૂત,
મંત્ર સુણી એવો અદ્‌ભૂત !

લક્ષ્મી દેખી મ્હોટા જન પણ, લાલચમાં લપટાયેજી;
ના ડર રાખે દેવતણો એ, જાળ વિષે ઝપટાયે–સાચું માનોજી.
દોષિત તે નિર્દોષ ગણાયે, નિર્દોષી દંડાયેજી;
જુઠો તે સાચો થઈ બેસે, સાચો જન સપડાયે–સાચું.
પણ સદ્‌ગુણી ને ન્યાયી જન કર્મ કરે નહિ એવુંજી;
નથી અમર કો આ અવનીમાં, પાપ શિરે શીદ લેવું ? સાચું.

છાની વાત કરી એકાંત,
કોટવાલને કીધો શાન્ત;
રજપૂત શબની પાસે ફર્યો,
આપઘાત ડોસાએ કર્યો.
પંચક્યાસ પ્રપંચે કર્યો,
દેવ થકી–ના દીલથી ડર્યો;
વિપ્રજનોને આજ્ઞા ભણી,
અગ્નિદાહજ દેવા તણી.

વિપ્રોએ આટોપ્યું કામ,
ઘણું કકળતું આખું ગામ;

જ્યાં ત્યાં એવી વાતો થાય,
મ્હેતે કીધી બ્રહ્મહત્યાય.
પાપ કદી ના છાનું રહે,
વાત વાયરે તુર્તજ વહે;
સઘળે શોક છવાઈ રહ્યો,
અરે ! દેવ અવતારજ ગયો.
મુનિમ પર સૌનો છે પ્યાર,
મ્હેતાને દેતા ફીટકાર !
મ્હેતે કીધું કામ તમામ,
પત્ર લખ્યો ડોસાને ગામ.
પુત્ર બધા પરદેશે હતા,
વાત સુણીને વિસ્મય થતા;
શું દુઃખ આવ્યું ડોસા શિર,
આપઘાતથી તજ્યું શરિર.
દુઃખી હૃદય નિજ ગામે ગયા,
સર્વ સહોદર ભેગા થયા;
સૌ જન બોલે જ્યાં ત્યાં ઘણું,
થયું ખુન તમ ડોસા તણું.
ક્રિયા ખર્ચ પરવારી કરી,
ગયા પુત્ર સરખાપુર ભણી;

કૃષ્ણલાલ ત્યાં આવ્યો હતો,
રડી રડીને નબળો થતો.
શું કીધું ત્હેં ઓ ભગવાન!
ડુબ્યાં મ્હારાં બારે વ્હાણ;
ઓ કાકા ! તમને કહું કથી,
મ્હારો દોષ જરાયે નથી.
મુનિમ પુત્ર ત્યાં બોલ્યા વાત,
ત્હારો વાંક નથી સાક્ષાત;
જે ભગવતને ભાવ્યું સહી,
ત્હારે દીલગીર થાવું નહીં.
મુનિમના પુત્રોએ ખાસ,
ચાલુ કીધી ગુપ્ત તપાસ;
મ્હેતો પાછળ દ્વારે ગયો,
ભીલ્લ બીજો જે ભેગો થયો.
તે આવ્યો મળવાને ખાસ,
મુનિમના પુત્રોની પાસ;
કહી વિસ્તારી સર્વે કથા,
સાક્ષી મ્હારી સાચી સદા.
મળ્યો પુરાવો માગી દાદ,
પુત્રોએ માંડી ફરિયાદ.

× × × ×

તપાસ ચાલી માસજ ચાર,
પણ ના નીકળ્યો કૈં એ સાર;
કોટવાલ ને મ્હેતે મળી,
સાક્ષી ફોડયા દ્રવ્યે કરી.
કોટવાલ ના દિલથી ડર્યો,
કૃષ્ણલાલને કબજે કર્યો;
સમજાવ્યો ધમકાવ્યો ઘણું,
ઘર ભેળાશે રે ! તુજ તણું.
માટે અમને આપ મદદ,
ખુનનો કેસ કરાયું રદ;
સર્વ પાપમાં ભેગા થયા,
મ્હેતાજી તો છુટી ગયા.
મુનિમ પુત્રો થયા નિરાશ,
ગામ ગયા નિજ છોડી આશ.

* * *

પાપીનું ઢંકાયું પાપ,
પણ ના છોડે જગનો બાપ;
પ્રપંચથી જો છુટી જાય,
પણ કુદરતની શીક્ષા થાય.

વર્ષ ચાર તો વીતી ગયાં,
પણ મ્હેતાને ભારે થયાં;
ગઈ ચાકરી નિર્ધન થયો,
પુત્ર એક યમદ્વારે ગયો.
પુત્રી એક પતિ વિણ થઈ,
મ્હેતાની આંખો પણ ગઈ.

અંધ થઈને પેટજ ભરવા, પર ઘરમાં અથડાતોજી;
પામે છે અપમાન અતિશે, સહન કરી સૂકાતો—સાચું.
સૌ બોલે વાવ્યું તે લણશે, તેમાં કોઇ શું કરશેજી ?
બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ન ન્હાનું, બહુ દુઃખ પામી મરશે—સાચું.

બહુ દુઃખ પામ્યો કાળીદાસ,
તે સુણતાં ઉપજે છે ત્રાસ;
આઠ વર્ષ બીજાં પણ ગયાં,
મ્હેતાનાં દુઃખ પૂરાં થયાં.
વર્ષ થયાં જ્યાં ખૂનને બાર,
કાળીદાસ ગયો યમદ્વાર;
શીક્ષા અહીંની પૂરી થઈ,
ત્યાંની શીક્ષા બાકી રહી.
કૃષ્ણલાલ પણ દુખિયો થયો,
ધંધો સર્વે તૂટી ગયો;

રહી નહીં પહેલાંની શાખ,
હતા મુનિમ પેઢીનું નાક.

× × × ×

હે ! દિનબંધુ ! દેવદયાળુ, કરૂણા કેશવ કરજોજી;
મુનિમના ભોળા આત્માને, હરદમ શાન્તી મળજો-કરૂણા૦
આ જગમાં જન જેવું વાવે, તેવું ફળ તે પામેજી;
બાવળ વાવી આંબો ઇચ્છે, એ આશા નવ જામે-કરૂણા૦
હે ! સદ્‌ગુણી વાંચક પ્યારા ! છે તુજનેજ સલામજી;
ભુલચુકની હું માગું માફી, જય જય આત્મારામ-કરૂણા૦

સમાપ્ત.

મણિકાન્ત કાવ્યમાળામાં આવેલાં સુંદર અને ભાવમય ચિત્રોની નોંધ–પુસ્તકની કીં. રૂ. ૨–૦–૦

૧ વિભુ વાક્ય !
૨ નીતિબોધ!
૩ "અમારા કંથના માટે !"
૪ "પતિવ્રત પ્રાણથી પ્યારૂં !"
૫ કન્યાવિક્રયનો કબાલો !
૬ સ્વરુપ પ્રશંસા !
૭ "અહાહા ! આજે છે હોરી"
૮ પ્રેમ ચેષ્ટા !
૯ સૌન્દર્ય વર્ણન !
૧૦ વીરહી વીરમા !
૧૧ કનૈયાની બંસી !
૧૨ માયાનો ત્યાગ !
૧૩ મરણ પથારીપર પશ્ચાતાપ !
૧૪ પસ્તાવો !
૧૫ રાજા અને યોગી !
૧૬ નળદમયંતી વનવાસ!
(અસ્તોદય.)
૧૭ સાલ મુબારક !
૧૮ ગુજર્જર દેવી !
૧૯ ભીમદેવની સ્વારી !
૨૦ સતીનો શ્રાપ !
૨૧ રક્ષાબંધન !
૨૨ નિર્દોષ નિર્મળા !
૨૩ શશિકાન્ત !
૨૪ શોકાતુર નિર્મળા !
૨૫ દુઃખી પિતા !
૨૬ બ્રહ્મહત્યા !
૨૭ મહર્ષિ પરાશરનો આશ્રમ !
૨૮ પ્રાર્થના !
૨૯ અર્પણ હિંદના દાતા !
૩૦ લેખક, મણિકાન્ત.

ખાસ વાંચવા લાયક પુસ્તકો !

સચિત્ર મણિકાન્ત કાવ્યમાળા. (આવૃત્તિ ૬ ઠી.) ...	૨—૦—૦
„ સંગીત મંગળમય („ ૮ મી.) ...	૦—૫—૦
„ સંગીત સુબોધ બીંદુ („ ૨ જી.) ...	૦—૫—૦
„ નિર્ભાગી નિર્મળા... („ ૬ ઠી.) ...	૦—૫—૦
„ ગુજરાત સ્તોત્ર (ગુજર્જર રાજ્યના ટુંક ઇતિહાસ સાથે)	૦—૩—૦
બ્રહ્મહત્યા યાને આપધાત કે ખૂન? (આવૃત્તિ ૨ જી) ...	૦—૩—૦
જ્ઞાન-પ્રવાહ	૦—૧—૦
કેશવકૃતિ	૧—૮—૦
કલાપિનો વિરહ	૧—૪—૦
કલાપિનું સાક્ષર જીવન	૦—૫—૦
હરિપ્રેમ પંચદશી (મસ્ત કવિ કંથારીઆની)... ...	૧—૦—૦
ડિટેકટીવ દેવેન્દ્ર (ઘટાડેલી કીંમત.)	૦—૧૨—૦
ચાર યોગી (અસરકારક)	૦—૧૨—૦
બહારે વસંત (ગઝલો)	૦—૪—૦
કીસન બાવની	૦—૪—૦
શીવ બાવની	૦—૮—૦
નલીનીકાન્ત (ઘટાડેલી કીંમત.)	૦—૧૦—૦
દુઃખીયારી દુઃખતર („).	૦—૧૨—૦
શ્રી ભોજસુબોધ રત્નમાળા.	૨—૦—૦
અદ્ભુતાનંદ—મોક્ષમાર્ગ	૧—૦—૦
જ્ઞાનોત્તેજક કાવ્ય (ઘટાડેલી કીંમત)	૧—૦—૦
અનંગવિષ (સચિત્ર નવલકથા)...	૨—૦—૦
હીંદુ બેરીસ્ટર યાને સદ્ગુણી સુમન („)	૦—૧૨—૦

સોજીતરીયા બ્રધર્સ—બુકસેલર્સ, એન્ડ પબ્લીશર્સ.

ઠે. ગણેશવાડી—મુંબઈ નં. ૨.

"મણિકાન્ત."

